

Maktvakuum bakom det dödliga vapenvåldet

4

Debatt

Redaktör: Arvid Ahlund. E-post: debatt@di.se
E-posta ditt inlägg. Längd: 2 500, 4 000 eller 6 000 tecken, inklusive blanksteg. Bifoga högupplöst porträtt.

Dagens industri
Torsdag 12 september 2019

Lite tyder på att vågen av skjutningar i svenska städer har nått sin kulmen. Våldet är i grunden relaterat till droghandeln, men har också ett självförstärkande drag där hämnd och heder står i centrum, skriver **Ardavan Khoshnood**, kriminolog vid Malmö universitet.

Maktvakuum bakom det dödliga vapenvåldet

VISS FÖRBÄTTRING. Hittills i år har 23 skjutningar ägt rum i Malmö, jämfört med 58 stycken totalt 2017 och 45 stycken 2018. Projektet "Sluta skjut", som bygger på dialog med kriminella men också att sätta hårt mot hårt när en skjutning ägt rum, är en trolig förklaring, skriver Ardavan Khoshnood.

FOTO: CLAUD MEYER

Trots att organiserad brottslighet har en lång historia i Sverige (till exempel spritsmugglingen under första världskriget), var det först under 1990-talet som hierarkiska och organiserade gäng med ett starkt våldskapital växte sig starka på riktigt.

Lite förenklat kan den organiserade brottsligheten diskuteras i termer av "broderskap" och "ad hoc"-grupper. Till den förra hör mc-gäng som Hells Angels och Bandidos, som etablerade sig i Sverige under 1990-talet.

Till den senare hör de grupperingar som numera dominerar medierapporteringen – alltså lösa nätverk av unga män utan någon hierarki eller lojalitet gentemot varandra. Dessa nätverk har växt fram i förorterna till stora och mellanstora städer under flera decennier.

Trots att forskningsrapporter varnade för utvecklingen redan under 1990-talet var intresset från politiskt håll begränsat. Samtidigt som mc-gängen intagit en mer perifer roll, har ad hoc-grupperna spelat en central roll för utvecklingen de senaste åren. Det beror delvis på att polisen lyckades trycka tillbaka de mer traditionella och etablerade gängen,

vilket i sin tur ledde till ett maktvakuum.

I ett försök att fylla detta maktvakuum, som främst handlar om vem som ska styra narkotikahandeln, har ad hoc-grupperna hamnat i blodig konflikt med varandra. Denna utveckling tog rejäl fart under 2000-talet, då även skjutvapen blev modus operandi för gängen och de lösa nätverken.

En våldsspiral uppstod, från slag och sparkar till kniv, skjutvapen och numera automatvapen och även sprängmedel.

Trots att narkotikahandeln och narkotikarelaterad brottslighet ligger bakom mycket av våldet, spelar heder och hämnd också en central roll. Många har förlorat syskon och nära vänner. Våldet blir självförstärkande.

Det är därför ingen överraskning att lägesbilden nu är så pass allvarlig. Våldet har ökat kraftigt sedan 2012 och skjutningar har stått för runt 40 procent av det dödliga våldet på senare år.

Unga män mellan 15 och 29 år är de vanligaste offren och antalet som avlider i denna åldersgrupp är större än i något annat västeuropeiskt land. Under 2017 hade Sverige närmare åtta gånger fler dödsskjutningar

"2017 hade Sverige åtta gånger fler döds-skjutningar än våra nordiska grannländer."

Di Vad tycker du?

Mejla din replik till debatt@di.se

än våra nordiska grannländer.

Utöver detta har Sverige ett också allvarliga problem med sprängningar och explosivt våld. Mellan 2011 och 2016 registrerades totalt 77 handgranatsattacker. Mellan 2016 och 2018 inträffade 39 till – "extremt i ett land som inte befinner sig i krig", för att citera kriminalkommissarie Gunnar Appelgren i Stockholm.

Efter mordet på två unga kvinnor i Malmö respektive Stockholm i augusti, har botten nåtts? Sannolikt inte. Det finns fortfarande ett maktvakuum i den undre världen och inget tyder på att någon form av terrorbalans är på väg att uppnås. Det finns fortfarande en stor mängd illegala vapen och handgranater i omlopp. Det lär således bli värre innan det blir bättre.

Samtidigt ser vi redan nu tecken på att våldstrenden faktiskt går att bryta. Malmöpolisen är en förebild i detta avseende. Hittills i år har 23 skottlossningar ägt rum i Malmö, vilket kan jämföras med 2017 (58 skjutningar för hela året) och 2018 (45 skjutningar). Under 2019 har tre personer dödat och tio personer skadats – att jämföra med sju dödade och 35 skadade 2017 och 12 dödade och 14 skadade 2018.

Även antalet sprängningar är lägre

– 22 stycken så här långt, att jämföra med 47 stycken 2018 och 65 stycken 2017.

Det beror på flera saker. Spansningsarbetet har effektiviserats och de mest tongivande kriminella har punktmärkats. Det finns ett tydligt samarbete mellan polisen och Malmö stad vad gäller avhoppverksamhet.

Trots att det är för tidigt att ge några konkreta svar, har sannolikt även projektet "Sluta skjut", som bygger på direkt dialog med tongivande kriminella men också på att sätta hårt mot hårt när en skjutning ägt rum, haft önskad effekt.

Att bryta våldsutvecklingen är alltså inte omöjligt. Men då krävs samarbete mellan alla politiska partier för att garantera kontinuitet i det strategiska arbetet med att knäcka gängen.

ARDAVAN KHOSHNOOD
kriminolog,
Malmö universitet